

EUROOPA
KONTROLLIKODA

Kõne
8. oktoober 2026

Euroopa Kontrollikoja presidendi Tony Murphy kõne

**Euroopa Kontrollikoja eelarveaasta 2025 aastaaruande
esitlemine**

Euroopa Parlamendi eelarvekontrollikomisjonile

8. oktoober 2026

Erinevuste korral tuleb lähtuda suulisest tekstist.

Eesistuja

Austatud liikmed

Volinik

Mul on väga hea meel olla täna eelarvekontrollikomisjoni ees ja tutvustada teile Euroopa Kontrollikoja 2025. aasta aastaaruande peamisi leide ja olulisemaid sõnumeid. Minuga on taas kaasas minu lugupeetud kolleeg Jan Gregor, kes vastutab audititöö järelevalve ja aastaaruande koostamise eest.

Aastaaruanne on kontrollikoja tähtsaim toode. Selle koostamine hõlmab ligikaudu 50% kontrollikoja ressurssidest ning meie töötajate ja liikmete märkimisväärt ajalist panust, eksperditeadmisi ja jõupingutusi.

Aruanne annab väärtuslikku teavet ELi eelarve ja selle eri poliitikavaldkondade kohta. Lisaks oma vastavus- ja tulemusaudititele tuvastame siin riske, jagame kogemusi ja anname praktilisi soovitusi. Meie sõltumatute hindamiste eesmärk on toetada parlamenti ja teisi ELi institutsioone nende rollis otsustajate ja kaasseadusandjatena, aidates tagada, et avaliku sektori vahendeid hallatakse hästi, kasutatakse vastavalt eeskirjadele ja et otsused põhinevad usaldusväärtel tõenditel.

Praegu on arutusel väga tähtis otsus – käimas on läbirääkimised järgmise mitmeaastase finantsraamistiku üle.

See ei ole lihtsalt arutelu järgmise ELi eelarve suuruse üle, vaid selle üle, kuidas seda eelarvet rahastatakse, täidetakse ja kontrollitakse ning kas see suudab vastata seatud ootustele.

Seepärast on kontrollikoja leiud ja soovitused praegu eriti asjakohased. Meie aastaaruandes ei hinnata mitte ainult praeguse eelarve täitmist. Selles antakse soovitusi järgmise eelarve kujundamiseks, tuginedes saadud kogemustele.

Täna esitan 2025. aasta aruande peamised järeldused koos asjakohaste järeldustega kontrollikoja hiljutisest ja käimasolevast audititööst. Keskendun ka mõjule, mida nad avaldavad järgmisele mitmeaastasele finantsraamistikule.

Peamised järeldused meie 2025. aasta aastaaruandest

Esitame märkusteta arvamuse ELi 2025. aasta raamatupidamise aastaaruande kohta ja kinnitame, et see kajastab täpselt liidu finantsolukorda. Juhime siiski tähelepanu asjaolule, et komisjon läks üle uuele finantsvaldkonna IT-süsteemile. See põhjustas raamatupidamises vigu, mis nõudsid käsitsi korrigeerimist ja kooskõlastavat võrdlemist ning suurendasid audititöö mahtu.

Täheldasime ka seda, et ELi eelarves ja ELi finantsaruannetes käsitletakse võetud laene erinevalt. See tekitab eelarve ülejäägi, samas kui raamatupidamise aastaaruandes on aasta kohta esitatud puudujääk või negatiivne majandustulem.

Taas kord esitame märkusteta arvamuse ELi tulude kohta, milles ei esinenud olulisi vigu. Nagu ka varasematel aastatel, ei hõlma meie arvamus tegelikust väiksemana deklareeritud tolli- ja muid makse või nendest kõrvalehoidumist, sest meie hinnang saab toetuda üksnes esitatud arvudele.

Kulude osas sisaldab ELi pikaajaline eelarve nii mitmeaastase finantsraamistiku tavapäraseid kulusi kui ka taasterahastu „NextGenerationEU“ rahastamist. Suurima osa taasterahastu vahenditest moodustab taaste- ja vastupidavusrahistu, mille puhul kasutatakse mitmeaastasest finantsraamistikust erinevat rakendamismudelit, mis tugineb eesmärkide ja sihtide saavutamisele.

Seetõttu esitame kulutuste korrektsuse kohta kaks eraldi arvamust: ühe ELi traditsiooniliste eelarvekulutuste ning teise taaste- ja vastupidavusrahistu kohta.

Alustan ELi traditsioonilistest eelarvekulutustest

Meie hinnanguline veamäär suurenes 2025. aastal 3,8%-ni; 2024. aastal oli see 3,6%. See ületab meie olulisuse läve. Kuna tuvastatud vead on märkimisväärsed ja laialt levinud, esitame seitsmendat aastat järjest ELi eelarvekulude kohta vastupidise arvamuse.

Hinnanguline veamäär ei mõõda pettust, ebatõhusust ega raiskamist. See on hinnanguline rahasumma, mida ei kasutatud kooskõlas ELi ja riiklike eeskirjadega.

Meie audit hõlmas üldelarve raames kulusi kokku 130,8 miljardi euro suuruses summas. Kõige suurema osa meie veamäärast moodustas rubriik „Loodusvarad ja keskkond“, mille hinnanguline veamäär oli 3,9% (2024. aastal 2,6%). **Üle 95%** selle rubriigi kulutustest **kuulub ühise põllumajanduspoliitika alla**, kus vead ulatuvad toetuskõlbmatu maa deklareerimisest kuni toetusõiguste ebaõige arvutamiseni. Rubriigi „Ühtekuuluvus, vastupanuvõime ja väärtused“ hinnanguline veamäär oli 6,6% (2024. aastal 5,7%). Kokku moodustasid need kaks kuluvaldkonda ligi kaks kolmandikku meie auditeeritud kuludest.

Kõige levinumad vead, mida me ELi eelarves täheldasime, on rahastamiskõlblikkusega seotud probleemid, nagu rahastamiskõlbmatud kulud, projektid, tegevused või toetusesaajad. Sagedane on ka riigihanke- ja toetuste andmise menetluste rikkumine ning tõendavate dokumentide puudumine.

Mida tähendavad need leiud järgmise mitmeaastase finantsraamistiku jaoks?

Traditsiooniliste ELi eelarvekulutuste auditi sõnum on selge: veamäärad ületavad endiselt olulisuse läve ning vead on nii märkimisväärsed kui ka laialt levinud.

Kaks suurimat veamäära mõjutajat on ühine põllumajanduspoliitika (ÜPP) ja ühtekuuluvuspoliitika.

Need leiud näitavad mittevastavust ELi ja riiklikele normidele ning seda, et olemasolevad kontrolliraamistikud ei ole piisavalt tõhusad. Samuti näitavad need, et me ei saa veel täielikult toetuda riiklike ametiasutuste tööle.

Oleme kogunud ulatuslikke tõendeid, mis vähendavad märkimisväärselt nende töö usaldusväärsust ja piiravad sellele tuginemise ulatust. Sealhulgas oleme leidnud arvukaid vigu, mille need ametiasutused oleksid pidanud avastama, kuid ei avastanud.

Samal ajal tunnistame, et paljud riiklikud auditeerimisasutused tegutsevad märkimisväärsel surve all ja seisavad silmitsi püsivate suutlikkusega seotud probleemidega.

Uue mitmeaastase finantsraamistiku ettepanekutega antaks liikmesriikide ametiasutustele suurem vastutus ELi vahendite haldamise ja tagamise eest, ehkki nende praegustele kindlustandvatele asutustele ja süsteemidele ei saa veel vajalikul määral tugineda.

Ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) ja ühtekuuluvuspoliitika koondamine ühte Euroopa fondi, et edendada lihtsustamist ja paindlikkust, nihutab tõenäoliselt halduskoormuse komisjonilt liikmesriikidele ja toetusesaajatele ning suurendab veariski.

Paindlikkuse suurendamine ei tohiks toimuda prognoositavuse arvelt. Lihtsustamine peaks tarbetut halduskoormust vähendama, mitte seda lihtsalt mujale suunama, ning see ei tohi nõrgendada aruandekohustuse täitmist.

Taaste- ja vastupidavusraha

Taaste- ja vastupidavusraha rakendamismudel erineb tavapära eelarvekuludest. Maksed sõltuvad eesmärkide ja sihtide täitmisest ning nende puhul järgitakse kuludega sidumata rahastamise mudelit, mitte ei tugine taaste- ja vastupidavusraha tulemused võrreldavad tavapärase eelarvekuludega ning me esitame nende kohta eraldi auditiarvamuse.

Kuna uus mitmeaastane finantsraamistik tugineb suures osas taaste- ja vastupidavusraha mudelile, on meie leiud siin väga olulised. Need osutavad olulistele puudustele, mida ei tohiks korrata.

2025. aastal oli taaste- ja vastupidavusrahastu kogukulutuste maht 45,4 miljardit eurot. Üheksale liikmesriigile tehtud maksetes tuvastasime juhtumeid, kus eesmärgid ja sihid ei olnud rahuldavalt täidetud, samuti topeltrahastamise ning taaste- ja vastupidavusrahastu rahastamiskõlblikkuse perioodiga seotud probleeme.

Leidsime puudusi ka eesmärkide ja sihtide kavandamises ning komisjoni järelevalves, ning järjekordselt tuvastasime püsivaid puudujääke liikmesriikide kontrollisüsteemide usaldusväärsuses. Seetõttu esitame taaste- ja vastupidavusrahastu kulutuste kohta märkustega arvamuse.

Leidsime, et teatavatel juhtudel muudeti varem kokku lepitud eesmäärke ja sihte viisil, mis vähendas liikmesriikidelt nende taastekavade kohaselt nõutavaid väljundeid.

Eriti murettekitav on see, et mõned muudatused esitati alles pärast esialgsete maksetaotluste esitamist ja ajal, mil komisjon neid veel hindas.

Seejärel võeti muudatused vastu enne lõppmaksete heakskiitmist, viies väljundid kooskõlla pigem tegelikult saavutatud kui algselt kokku lepitud väljunditega, ilma algselt kavandatud makse summat muutmata. Paljudel juhtudel ei esitatud muudatusettepanekute põhjendamiseks ühtegi objektiivset ega veenvat põhjust.

See nõrgendab seost rahastamise ja tulemuste saavutamise vahel, tekitades ohu, et liikmesriigid võivad saada rahalisi vahendeid isegi siis, kui tulemused ei ole piisavad.

Liikmesriigid pidid oma lõplikud taaste- ja vastupidavusrahastu maksetaotlused esitama 30. septembriks. Sellest tulenevalt esitati septembris tähtajast kinnipidamiseks veel 21 taotlust, kusjuures nii 29. kui ka 30. septembril esitati kaheksa taotlust. Komisjon peab 2026. aasta lõpuks töötleva ligikaudu 90 miljardit eurot. Sellega kaasneb vahetu oht.

Meie kogemused näitavad, et surve kasutada vahendid ära eelarveperioodi lõpus võib kaasa tuua eeskirjadele mittevastavate maksete suurenemise ja soodustada halvema kvaliteediga või vähendatud mahus projektide valimist, mille tagajärjeks on lõppkokkuvõttes ELi vahendite ebatõhus kasutamine.

Mida see tähendab järgmise mitmeaastase finantsraamistiku jaoks

Peame õppima taaste- ja vastupidavusrahastu kogemustest. Kui EL liigub tulemuspõhise rahastamise suunas, mis ei ole seotud kulumudeliga, peab ta tagama, et eesmärgid ja sihid on usaldusväärsed, selgelt määratletud, objektiivselt mõõdetavad ja otseselt seotud saavutatavate tulemustega. Ka tulemusala teave peab olema usaldusväärne, läbipaistev ja sõltumatut kontrolli võimaldav.

Meie hinnangul on kavandatud tulemusraamistik kehvasti üles ehitatud. Selle ülesehitus ei võimalda mõõta, mida on ELi kulutustega saavutatud või mida ELi kodanikud lõpuks oma raha eest saavad.

Võlg ja tulevased eelarved

Komisjoni ettepaneku kohaselt on 2028.–2034. aasta eelarve maht peaaegu 2 triljonit eurot ehk ligikaudu 1,26% ELi kogurahvatulust. Selle raames on 0,11% kogurahvatulust ette nähtud üksnes taasterahastuga „NextGenerationEU“ seotud võla teenindamiseks.

ELi laenud võivad 2027. aastaks ulatuda 1 triljoni euroni, milles taasterahastul „NextGenerationEU“ on väga suur osa. Oma ettepanekus järgmise mitmeaastase finantsraamistiku kohta paneb komisjon ette kehtestada iga-aastaseks fikseeritud summaks 24 miljardit eurot (jooksevhindades), et katta nii intressi- kui ka põhisumma tagasimaksed. Ainuüksi taasterahastu tagastamatu toetusega seotud intressikulud aastatel 2028–2034 võivad ulatuda ligikaudu 93 miljardi euroni.

Komisjoni ettepanekud järgmise eelarve kohta võimaldavad võtta ka märkimisväärseid uusi laene, sealhulgas 150 miljardit eurot liikmesriikide riiklike ja piirkondlike partnerluskavade jaoks, kuni 100 miljardit eurot täiendavat toetust Ukrainale ning kuni 395 miljardi euro suuruse tõsise kriisi rahastamisvahendi võimalikku kasutamist.

Samuti on oluline märkida, et mitmeaastase finantsraamistiku kavandatud kogueelarve on 2 triljonit eurot, kuid see sõltub uute kavandatud tuluvoogude realiseerumisest, mis moodustavad ligikaudu 20% planeeritud eelarvest.

Kokkuvõttes kutsume üles ettevaatlikkusele: kui neid uusi tuluvooge heaks ei kiideta ja need ootuspäraselt ei realiseeru, võib ELi eelarves tekkida märkimisväärne puudujääk.

Selle korvamine nõuaks kas liikmesriikide suuremaid osamakseid, eelarve üldise mahu vähendamist, täiendavaid laene või olemasoleva võla pikendamist.

Lisaks võib kavandatud märkimisväärses mahus laenuvõtmine tekitada liikmesriikidele uusi rahalisi kohustusi ajal, mil riikide eelarved on juba niigi suure surve all.

Järeldus

Kokkuvõttes on meie aastaaruandes tuvastatud leidude ja puudustega tegelemine oluline, et tugevdada ELi vahendite haldamist ja rakendamist. Seda eelkõige praeguse mitmeaastase finantsraamistiku kontekstis, kus eelarve jagatud täitmise raames hallatavate vahendite kasutusmäär on praegu vaid ligikaudu 30%.

Tulevikku vaadates nõuavad ambitsioonikad eelarved aga sama ambitsioonikaid kaitsemeetmeid. Kui liit läheb üle mudelile, milles rahastamine ei ole seotud kuludega,

vaid põhineb eesmärkidel ja sihtidel, tuleb õppust võtta senistest kogemustest ning tugevdada kogu süsteemis aruandekohustust ja läbipaistvust.

Edu ei tohiks mõõta lihtsalt eeskirjade arvu vähenemise või suurema paindlikkusega, vaid sellega, kas kodanikud näevad paremaid tulemusi, avaliku sektori rahaga saavutatakse suurem mõju ja suurendatakse usaldust Euroopa projekti vastu.

Lõpetuseks soovin avaldada tänu kontrollikoja töötajatele ja kolleegiumile. Nende pühendumus, erialateadmised ja hoolikas töö tagavad käesoleva aastaaruande kvaliteedi ning annavad olulise panuse kontrollikoja rolli ja missiooni tugevdamisse.

Täna teid tähelepanu eest.